

İslamiyet Öncesi Türk Tarihi — Deneme

KPSS AI Coach · 03.08.2026 · 10 soru

1. Kut anlayışının Türk devlet yönetimindeki sonucu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tam parlamenter sistemin kurulması
- B) Veraset sisteminin tamamen kaldırılması
- C) Hükümdarlığın ilahi kaynaklı görülmesi
- D) Merkezi otoritenin eyaletlere devredilmesi
- E) Din adamlarının hükümdarı seçmesi

2. İslamiyet öncesi Türklerde kurultayın varlığı öncelikle hangi yönetim özelliğine kanıt gösterilebilir?

- A) Teokratik mutlakiyet
- B) Danışmaya dayalı yönetim geleneği
- C) Sınıfsız toplum yapısı
- D) Yerleşik şehir ekonomisi
- E) Tek hukuk sisteminin uygulanması

Göktürk yazıtlarında, kağanlığın eski töreye dayanması gerektiği vurgulanmış; ayrıca devlet işlerinin yalnızca savaş gücüyle değil, kurultayda alınan ortak kararlarla yürütülmesinin önemine dikkat çekilmiştir. Bu yaklaşım, yönetenlerin yetkisini keyfî değil, belirli bir düzen içinde kullanmasını amaçlamaktadır.

3. Bu anlatımda sözü edilen yönetim anlayışıyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangilerine ulaşılabılır? I. Devlet işlerinde danışma geleneği önemsenmiştir. II. Yönetim yetkisinin yazılı kanunlara dayandığı kabul edilmiştir. III. Siyasal düzenin meşruiyeti eski kurallarla ilişkilendirilmiştir. Yukarıdakilerden hangileri söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

Bir hükümdarın esir düşmesiyle birlikte ülke merkezinde otorite sarsılmış, boylar arasında bağlılık ilişkileri zayıflamış ve dış baskılar karşısında siyasal birlik korunamamıştır. Bu durum, devletin yalnız askerî güçle değil, iç dayanışmayla da ayakta durduğunu göstermiştir.

4. Bu olayla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Merkezî otoritenin zayıfladığı anlaşılar.
- B) Boylar arasındaki bağlılığın zarar gördüğü çıkarılır.
- C) Siyasal birliğin korunmasında sorun yaşandığı anlaşılar.
- D) Esir alınan hükümdarın İl Kağan olduğu kesin olarak söylenir.
- E) Dış baskıların etkisinin arttığı sonucuna ulaşılır.

Göktürklerin doğuya hâkim olduğu dönemde, devlet işlerinin boy beylerinin de katıldığı bir mecliste görüşülmesi geleneği sürüyordu. Yazılı hukuktan çok töreye dayanan bu düzen, hükümdarın yetkilerini sınırlayan ve ortak karar alma ihtiyacını öne çıkaran bir siyasal yapı oluşturuyordu.

5. I. Devlet işlerinin görüşüldüğü bir meclisin varlığı, II. Hukuk kurallarının yazılı değil, gelenek temelli olması, III. Türk adının devlet adı olarak ilk kez kullanılması Yukarıdakilerden hangileri bu anlatımdan çıkarılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

Bir Çin yıllığında, Türk kağanının savaş düzenini bozan gelişmeler üzerine esir düştüğü ve bozkırdaki siyasi bütünlüğün kısa sürede sarsıldığı yazılıdır. Ardından boylar arasında otorite boşluğu doğmuş, eski merkezî denetim etkisini kaybetmiştir.

6. Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Merkezî otoritenin zayıflaması siyasal bir dağılmayı hızlandırmıştır.
- B) Kurultay geleneği devletin yönetiminde etkisini artırmıştır.
- C) Töre kuralları yazılı hukuk hâline getirilmiştir.
- D) Yerleşik yaşam Türk siyasi örgütlenmesinin temelini oluşturmuştur.
- E) Türk adı devlet adı olarak ilk kez bu dönemde benimsenmiştir.

7. 630 yılında İl Kağan'ın Çin tarafından esir alınması, Göktürk Kağanlığı'nın Çin hâkimiyetine girmesine yol açmıştır. Bu hegemonyanın yaklaşık yarım asır sürmesinin ardından İltiş Kağan ve Tonyukuk, 682 yılında Çin'e karşı ayaklanarak bağımsızlığı yeniden kazanmıştır. Bu bilgilere dayanarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Göktürkler, Çin hâkimiyetine hiçbir zaman tam anlamıyla boyun eğmemiş; siyasi varlıklarını kesintisiz sürdürmüşlerdir.
- B) 630-682 yılları arasında Göktürk siyasi bağımsızlığı fiilen askıya alınmış, kağanlık yaklaşık 52 yıl sonra yeniden tesis edilmiştir.
- C) İltiş Kağan'ın 682'deki ayaklanması, Uygurların Göktürkleri tasfiye etmesini doğrudan engellemiştir.
- D) Orhun Yazıtları, Çin hâkimiyeti döneminde İl Kağan tarafından kaleme alınmıştır.
- E) Göktürklerin 582'deki bölünmesi, 630'daki Çin esaretinin temel nedenidir.

8. Asya Hun Devleti, Göktürk Kağanlığı ve Uygur Kağanlığı, İslâmiyet öncesi Türk tarihinin en önemli siyasi yapıları arasında sayılmaktadır. Aşağıdaki yargılardan hangisi bu devletlerden biri hakkında söylenemez?

- A) Mete Han, Asya Hun Devleti'nin en önemli hükümdarlarından biri olarak kabul edilmektedir.
- B) Göktürk Kağanlığı, "Türk" adını devlet adı olarak kullanan ilk Türk devletidir.
- C) Uygurlar, yerleşik yaşama geçen ilk Türk topluluklarından biri olarak bilinmektedir.
- D) Göktürk Kağanlığı, 552 yılında Bumin Kağan önderliğinde kurulmuş ve hiç bölünmeden varlığını sürdürmüştür.
- E) Orhun Yazıtları, Türk tarihi için yazılı ilk kaynaklar arasında yer almaktadır.

9. 552 yılında siyasal bağımsızlığını kazanmış, Bumin Kağan'ın önderliğinde kurulmuş ve "Türk" adını devlet adı olarak kullanan ilk Türk devleti olan siyasi teşekkül aşağıdakilerden hangisidir?

- A)** Asya Hun Devleti
- B)** Göktürkler
- C)** Uygurlar
- D)** Avarlar
- E)** Hazarlar

Bir tarih öğretmeni, İslamiyet Öncesi Türk Tarihi dersinde Uygurların yerleşik yaşama geçen ilk Türk topluluklarından biri olduğunu, Orhun Yazıtları'nın ise Türk tarihi için yazılı ilk kaynaklar arasında yer aldığını vurgulamıştır.

10. Buna göre İslamiyet öncesi Türk topluluklarında kültürel ve toplumsal gelişmeye ilişkin aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A)** Türkler yalnızca sözlü kültür ürünleri bırakmıştır.
- B)** Yerleşik yaşam ile yazılı kültür unsurları Türk tarihinde görülebilmiştir.
- C)** Bütün Türk toplulukları aynı dönemde yerleşik yaşama geçmiştir.
- D)** Orhun Yazıtları yalnız Uygurlara ait bir hukuk metnidir.
- E)** Yazılı kaynakların ortaya çıkması, Türklerde devlet teşkilatının bulunmadığını gösterir.

Cevap Anahtarı

1. C

2. B

3. D

4. D

5. C

6. A

7. B

8. D

9. B

10. B

Çözümler

1. Kut anlayışı hükümdarlık yetkisinin Tanrı tarafından verildiği kabulüne dayanır.
2. Kurultay, devlet işlerinin görüşüldüğü danışma meclisi niteliğindedir.
3. Anlatıda kurultaydan söz edilmesi, devlet işlerinde danışma geleneğinin önemsendiğini gösterir; bu nedenle I doğrudur. Töreye vurgu yapılması da siyasal düzenin meşruiyetinin eski kurallarla ilişkilendirildiğini ortaya koyar; III doğrudur. Ancak yazılı kanunlara dayandığına ilişkin bir bilgi yoktur; tersine, töre yazısız hukuk anlamına gelir. Bu yüzden II yanlıştır.
4. Anlatı, otorite sarsılması ve siyasal birliğin bozulması sonucunu açıkça destekler; A, B, C ve E bu yüzden çıkarılabilir. Ancak metin, esir düşen hükümdarın kimliğini adlandırmaz; bu nedenle onun İl Kağan olduğu kesin olarak söylenemez. İl Kağan bilgisi başka kaynakta yer alsa da bu pasajdan doğrudan çıkarılmaz.
5. Anlatıda devlet işlerinin mecliste görüşüldüğü açıkça belirtildiği için I çıkarılabilir. Yazılı hukuktan çok töreye dayalı bir düzen anlatıldığı için II de çıkarılabilir. Ancak Türk adının devlet adı olarak kullanılması bu pasajda yer almaz; bu bilgi Göktürklerle ilgili ayrı bir olgudur, fakat anlatıdan doğrudan çıkarılamaz. Bu nedenle doğru seçenek I ve II'dir.
6. Metinde kağanın esir düşmesiyle birlikte siyasi bütünlüğün sarsıldığı ve otorite boşluğu doğduğu belirtilmektedir. Bu, merkezî otoritenin zayıflamasının dağılmayı hızlandırdığı sonucunu destekler. Kurultay, töre veya yerleşik yaşam hakkında bir bilgi verilmediği için B, C ve D çıkarılamaz. Türk adının devlet adı olarak kullanılması da bu anlatının konusu değildir.
7. Kaynaklardaki olgulara göre 630'da İl Kağan esir alınmış, 682'de İltiş Kağan ve Tonyukuk Çin'e karşı ayaklanmış. Bu iki tarih arasındaki fark yaklaşık 52 yıldır; dolayısıyla Göktürk bağımsızlığı bu sürede fiilen askıya alınmıştır. B şıkkı yalnızca kaynaklarda yer alan olgulardan çıkarsanabilecek ve aşırı-genelleme içermeyen tek doğru yargıdır. A şıkkı 'kesintisiz sürdürdü' diyerek aşırı-genelleme yapar; metindeki esaret olgusunu reddeder. C şıkkı Uygurlarla ilgili bir bağlantı kurar; ancak kaynaklarda bu ilişkiye dair herhangi bir veri bulunmamaktadır. D şıkkı Orhun Yazıtları'nı İl Kağan'a ve Çin hâkimiyeti dönemine bağlar; bu bilgi kaynaklarda desteklenmemektedir. E şıkkı 582 bölünmesini 630 esaretinin 'temel nedeni' olarak gösterir; bu nedensellik kaynaklarda yer almaz.
8. Kaynaklar'ye göre Göktürkler 582 yılında doğu ve batı olarak ikiye ayrılmıştır. Dolayısıyla 'hiç bölünmeden varlığını sürdürmüştür' ifadesi açıkça yanlıştır; D şıkkı söylenemez. Diğer şıklar kaynaklarca desteklenen doğru yargılardır: Mete Han Asya Hun Devleti'nin önemli hükümdarıdır (#189); Göktürkler 'Türk' adını kullanan ilk devlettir (#191); Uygurlar yerleşik yaşama geçen ilk topluluklar arasındadır (#192); Orhun Yazıtları ilk yazılı Türk kaynakları arasındadır (#190). En güçlü çeldirici B şıkkıdır; Göktürkler hakkında doğru bir bilgi içermesi, 'hiç bölünmeden' ibaresinin gözden kaçmasına yol açabilir.
9. 552 yılı, Bumin Kağan ve "Türk" adını devlet adı yapma özellikleri birlikte yalnız Göktürklerle aittir. En güçlü çeldirici Asya Hun Devleti'dir; önemli bir erken Türk devleti olsa da kaynaklara göre bu adlandırma ve 552 bilgisi onunla ilgili değildir.
10. Uygurların yerleşik yaşama geçmesi toplumsal dönüşümü, Orhun Yazıtları'nın varlığı ise yazılı kültür unsurlarını gösterir. Bu iki bilgi birlikte Türk tarihinde hem yerleşik yaşamın hem yazılı kaynakların görülebildiğine ulaştırır. En güçlü çeldirici A seçeneğidir; çünkü Türklerde sözlü kültür önemli olsa da Orhun Yazıtları'nın varlığı yalnız sözlü kültürle sınırlı olunmadığını kanıtlar.